

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cena: Letno Din 32.—,
polletno Din 16.—, četrit-
letno Din 9.—, inozemstvo
Din 64.—

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška c. 5
Telefon interurban 113

Cena inseratom: cela
stran Din 2000.—, pol stra-
ni Din 1000.—, četrti strani
Din 500.—, 1/2 strani Din 250.—,
1/4 str. Din 125.—. Mali oglasi
vsaka beseda Din 1'20.

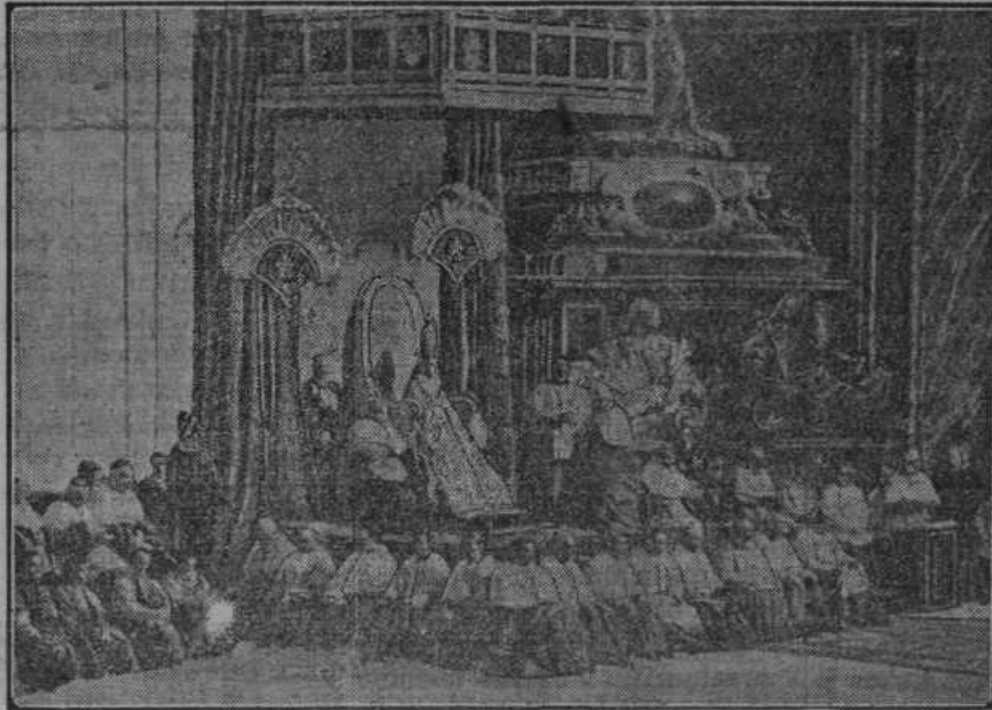
Pomen in obseg sporazuma med papežem in Italijo.

Poravnava in pogodba med Apostolsko stolico in italijansko državo je vzbudila veliko zanimanje po vsem svetu. Da se vesoljni katolicizem zanima za to, kakšen je položaj vrhovnega poglavarja katoliške cerkve, ali in v kakšni meri mu je tamkaj, kjer je središče katoliške cerkve, zasiguran obstoj, svoboda in neodvisnost v vladanju vesoljne cerkve: to je naravno in povse razumljivo. Zanimanje nekatoliškega in celo tudi nekrščanskega sveta za rešitev rimskega vprašanja pa izvira iz tega, ker je katoliška cerkev največja in najvišja duhovna sila na svetu, od koje sprejema vse človeštvo brez razlike vere, plemena in narodnosti velike duhovne dobrote.

Zanimanje, ki ga široka javnost poseveča rešitvi rimskega vprašanja, se ne omejuje na samo dejstvo izvršene

nikih se razmotriva vprašanje: Kdo je več dal ali dobil, papež ali Italija? Pri vsakem sporazumu in vsaki pogodbi

vsaka od obeh strani nekaj da in nekaj dobi. Tako je tudi pri tej poravnavi in pogodi: dal je papež in pridobil, dala je Italija ter dobila. Na tehtnico pa se take stvari, ki so verskega in duhovno-kulturnega značaja, ne dajo položiti in pretehtati. Glavno je, da ste obe strani papež in Italija, zadovoljni. Pridobitve katoliške cerkve je treba tem višje ceniti, ker se je s sporazumom z italijansko državo rešilo rimsko vprašanje = vprašanje

Ob 7. letnici kronanja papeža Pijsa XI. v cerkvi sv. Petra v Rimu.

poravnave med rimskim papežem in italijansko državo, marveč tudi prodira v podrobnosti te poravnave. Po čas-

nosti rimskega papeža, in ker se je ob enem s konkordatom uredilo razmerje katoliške cerkve do italijanske države.

Cerkvena država.

V predzadnji številki »Slov. Gospodarja« smo prinesli kratek oris cerkvene države in njene zgodovine. Poudarili smo tudi velik pomen te države za rimskega papeža, da more svobodno in neodvisno od vsake državne vlasti vladati vesoljno katoliško cerkev. V tem oziru papeštvo tekom 1300 let svojega mišljenja nikdar ni spremenilo. Ko je početkom 19. stoletja cesar Napoleon napravil konec cerkveni državi ter jo pridružil svojemu velikemu cesarstvu, je dunajski mirovni kongres leta 1815 cerkveno državo zopet vpostavil. Ko je vlada zedinjene Italije leta 1870 odvzela papežu cerkveno državo, so vsi pa-

peži od Pijsa IX. do Pijsa XI. proti temu protestirali.

Dokler je v Italiji vladal liberalizem (svobodomiseltvo), ki je napravil ozko zvezo s protiverskim in proticerkvenim framasonstvom (prostožidarstvom), je bila vsaka poravnava z rimskim papežem nemogoča. Italijansko svobodomiseltvo in prostožidarstvo je politično živelo od spora med Vatikanom in Italijo: Italijanski ministri in župani mesta Rima so bili organizirani prostožidarji. Venomer so proglašali geslo: »Roma intagibile (nedotakljivi Rim).« Niti košček zemlje ne sme pod papeževo oblast kot samostojna cerkvena država! Kako globoko je to načelo

prodrlo v mišljenje posameznih strank in struj v Italiji, je dokaz sam fašizem. Še 20. oktobra 1927 je fašistovsko uradno glasilo izjavilo, da Italija ne more odstopiti nobenega, še tako majnega koščeka svojega ozemlja za vpostavitve od papeža zahtevane cerkvene države. Bile so potrebne dolgotrajne razprave in borbe v samem fašizmu, predno se je fašizem pod vodstvom širokopoteznega svojega voditelja mogel osvoboditi teh predsodkov, ki so kot politična dedščina italijanskega liberalizma obvladovali politično javnost v Italiji.

Velika pridobitev, ki jo je papež dosegel s cerkveno državo, ni v obsegu te države. Cerkvena država, ki se bo ime-

novala Citta del Vaticano (Vatikansko mesto), bo po svojem obsegu samo država. Dolga in široka bo kakšnih 5 km. K njej bodo spadala razna vatikanska poslopja z vrtovi, zemljišči, nekatere zgradbe in veličastna cerkev sv. Petra, največja cerkev na svetu. Tudi prelepi trg sv. Petra bo pod oblastjo cerkvene države, ostal bo pa pristopen prebivalstvu ter bo na njem skrbela za red italijanska policija. V cerkveni državi bo italijanska država napravila telegrafske, telefonske in sploh vse potrebne prometne zveze ter poseben kolodvor. Pretekli teden je prišel italijanski minister za javna dela Giurati v vatikanske vrtove, da si ogleda prostor, kjer se bo gradila papeška železniška postaja. Bil je prvi slučaj od leta 1870, da je član italijanske vlade stopil na vatikanska tla. V tej državi, majhni sicer po obsegu, bo papež svoboden, od vsake druge države neodvisen, torej suveren vladar. V tem je velik pomen te države za svobodo in neodvisnost papeža kot poglavarja cele katoliške cerkve.

So še druge nepremičnine, ki so vsled pogodbe z Italijo postale zopet lastnina Apostolske stolice. So sicer izven ozemlja cerkvene države, pa bodo uživale ugodnosti eksteritorialitete (izvzete bodo iz državno-ozemeljskega območja) ter bodo proste davka. Takšne nepremičnine so: cerkev in palača na Lateranu in Svete stopnjice, cerkev S Maria Maggiore (Marije Večje ali Marije Snežne), cerkev sv. Pavla — rimskim romarjem so te veličastne cerkve dobro znane — grad Gandolfo v Albanskih gorah itd. So še druge nepremičnine, ki uživajo samo davčno prostost, kakor je Gregorijansko vseučilišče, papeški biblični zavod, razne palače, samostani, semenišča in cerkve.

Konkordat z Italijo.

Konkordat je pogodba med papežem in vrhovno oblastjo kakšne države o razmerah katoliške cerkve v dotični državi. S tako pogodbo se določi položaj cerkve v celoti ali pa samo v nekaterih podrobnih vprašanjih. Takšna pogodba dobi značaj cerkvenega in državnega zakona. Konkordat med papežem in Italijo vsebuje med drugim določbe o vatikanskem državljanstvu, o nedotakljivosti osebe papeža (žaljenje papeža in atentati nanj se tako kaznujejo, kakor zločini proti kralju), o prehodu iz cerkvene države na italijansko državno ozemlje. Važne so zlasti določbe o verskem pouku, ki določajo, da je samo od škofa poslani duhovnik edini upravičeni veroučitelj v ljudskih in srednjih šolah, ki doslej verskega pouka sploh ni-

so imele. Velike važnosti so naslednje določbe, ki se tičejo tudi usode narodnih manjšin v Italiji, torej tudi naših slovenskih bratov, in ki se glasijo: Duhovščina v Italiji, ki v duhovnih in verskih zadevah ne podleži državnim, ampak le cerkvenim postavam, mora biti dobrega italijanskega državljankega duha ter se mora ogibati vsakega pokreta proti Italiji in proti njenemu režimu. Novoimenovani škofje morajo imeti placet (pristanek) vlade. Kar se tiče duhovnikov, sporoči škof ime dotičnega, ki ga hoče imenovati na župnijo ali za kako drugo cerkveno službo, na-

Sedajni papež Pij XI. kot mlad duhovnik.

kar vlada sporoči v zaupni obliki razloge, ki jih ima proti imenovanju. Če se cerkvena in državna oblast ne moreta sporazumeti, se stvar izroči v razsojo sv. Stolici. Ako bi se tudi ta ne mogla sporazumeti z vlado, se imenuje razsodišče iz dveh pooblaščenec Vatikanu in dveh pooblaščenec italijanske vlade. Ta določila veljajo tudi, če se pojavijo od strani vlade pomisleki političnega značaja proti duhovni osebi tudi po njenem imenovanju. Tako ostane v vsakem oziru varovana kontrola in možnost obrambe od strani italijanske države proti onim duhovnim osebam, ki bi se pregrešile v narodnem in državnem oziru, na drugi strani pa ima cerkev, odnosno sv. Stolica vso možnost, škofa in duhovnika do zadnjega braniti, ako bi razlogi vlade ne bili zadostno utemeljeni.

Upanje narodnih manjšin.

Od teh določb pričakujejo za sebe dobre nasledkov narodne manjšine v Italiji. Temu pričakovanju je dal izraz tržaški škof dr. Alojzij Fogar, velik prijatelj in zaščitnik Slovencev. Napram dopisniku lista »Giornale d'Italia«, ki je službeni list italijanskega zunanjega ministrstva, je dr. Fogar poudaril svoje

trdno prepričanje, da bo rimski dogovor imel ugoden vpliv na obmejne pokrajine. Posebno se bodo čutile moralčne, politične in verske koristi te sprave za škofljane v pokrajinah s tujim jezikom. Nato je škof Fogar naglašal težavni položaj v slovanskih pokrajinah, kjer je moral duhovni pastir trpeti radi tega, ker je moral biti na eni strani državljan države, ki, četudi ni bila cerkvi sovražna, se pa vendar še ni z njo spravila, na drugi strani pa je moral vršiti svoje dolžnosti kot duhovnik. Škof je nadaljeval: Mussolini je pred nedolгим časom izjavil predsedniku katoliške akcije msgr. Orlandiju, »da bi vse njegove odredbe, ki se tičejo prebivalstva, imele malo uspeha, če bi italijanski narod ne čutil strahu božjega.« V nekem pastirskem listu, je rekel msgr. dr. Fogar, »ki sem ga naslovil vernikom moje škofije v italijanskem, slovenskem in hrvatskem jeziku, sem poudarjal te Mussolinijeve besede, kar je mnogo doprineslo k temu, da je slovanska duhovščina vest o spravi s tem večjim veseljem sprejela. V oddaljenih gorskih vaseh so spravo med cerkvijo in državo sprejeli z zvonjenjem vseh zvonov.«

Potem je škof nadaljeval:

»Konkordat zagotavlja škofu volitev svojih župnikov. Posebno v obmejnih provincah bo mogel škof, vpoštevajoč kočljive krajevne razmere, izvršiti to izvolitev tako v verskem kakor v državnem interesu. Svoboda duhovnikov v obmejnih pokrajinah bo še ojačila njihov državni čut, ki ne bo nič trpel, če bodo pridigovali v slovanskem jeziku, če njihovi župljani ne razumejo italijanskega jezika. Jezikovna svoboda v cerkvi tujejezičnega ozemlja bo učinkovito orožje za dviganje morale in omike. Tujejezični duhovnik bo lahko v svojem materinem jeziku odkritosrčno pridigoval ljubezen do države, in o tej odkritosrčnosti ne sme dvomiti nihče.«

Visoki dostojanstvenik je končal:

»Kakor znano, je sv. Stolica naložila vsem tujejezičnim duhovnikom dolžnost, vzgajati državljane k dolžni zvestobi in pokorščini, po načelih cerkvene morale pa jim je prepuščeno, pridigovali v njihovem materinem jeziku. Zato smo po sklenitvi sprave jaz in moji duhovniki prepričani, da se bo za obmejne škofije sedaj začela nova doba.«

Končno je še vredno zabeležiti besede, ki jih je po poročilih časnikov papež Pij XI. te dni izrazil o slovenskih duhovnikih v Italiji. Rekel je: »Jaz dajem prednost slovenskemu duhovniku, ki vzgaja svoje župljane k ljubezni do domovine in kralja v njihovem materinem jeziku, pred slabim italijanskim duhovnikom, ki dela italijansko politiko.«